

فنون یادگیری پایدار

پودمان تعلیم و تربیت در خانواده

مؤلف: حسن عاشقی

جزوه درسی «فنون یادگیری پایدار» برای پودمان «تعلیم و تربیت در خانواده» دوره آموزش‌های خاص مدیریت خانواده در مقطع کارشناسی تدوین شده است.

جهت اطلاع
مراجعه کنید

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۷۸۰-۹۸-۳
ISBN: 9780-964-278-98-3

نام کتاب:	فنون یادگیری پایدار
مؤلف:	حسن عاشقی
همکار علمی:	طاهره بیگی
ناشر:	مؤسسه آموزش عالی علمی کاربردی هلال ایران (وابسته به جمعیت هلال احمر)
ویراستار:	خدیدجه پالیزوان
طراح جلد:	معصومه میرحسینی
تنظیم و صفحه‌آرا:	اشرف سادات موسوی
چاپخانه:	کتابچاپ ایران
تاریخ و نوبت چاپ:	چاپ اول - زمستان ۹۲
شمارگان:	۴۰۰۰
بها:	۸۵۰۰۰ ریال

سرشناسه: عاشقی، حسن، ۱۳۵۹

عنوان و نام پدیدآور: فنون یادگیری پایدار/ حسن عاشقی.

مشخصات نشر: تهران: مؤسسه آموزش عالی علمی- کاربردی هلال ایران، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ۲۴۰ ص.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۷۸۰-۹۸-۳

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: یادگیری

موضوع: مطالعه و فراگیری

موضوع: روانشناسی اجتماعی

شناسه افزوده: مؤسسه آموزش عالی علمی- کاربردی هلال ایران

رده بندی کنگره: ۱۳۹۲ ف ۲ ع ۱۰۶۰ LB

رده بندی دیویی: ۳۷۰/۱۵۲۳

شماره کتابشناسی ملی: ۳۳۷۹۰۳۳

کلیه حقوق اعم از چاپ، تکثیر و نسخه برداری برای ناشر محفوظ است.

(نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است)

نشانی: تهران، میدان فلسطین، خ ایتالیا، مؤسسه آموزش عالی علمی- کاربردی هلال ایران، شماره ۱

تلفن: ۰۶۰-۸۸۹۹۳۹۵۹ دورنگار: ۰۷-۸۸۹۵۴۰۰۷ کدپستی: ۱۴۱۶۶۱۳۹۹۲

وب سایت: www.helal-uast.ac.ir

پست الکترونیکی: info@helal-uast.ac.ir

فصل اول: فرایند یادگیری

۱۳	مقدمه
۱۶	هدف‌های رفتاری
۱۶	پیش‌سازمان‌دهنده
۱۶	تعریف یادگیری
۱۹	مفهوم فرایند
۲۰	مفهوم تغییر
۲۱	مفهوم نسبتاً پایدار
۲۱	مفهوم رفتار بالقوه
۲۳	مفهوم تجربه
۲۴	یادگیری و وراثت
۲۴	یادگیری و عملکرد
۲۶	یادگیری و تفکر
۲۷	تداعی آزاد
۲۷	خیالبافی
۲۷	تفکر عملی
۲۷	تفکر خلاق
۲۹	یادگیری، آموزش و پرورش
۲۹	مفهوم‌شناسی آموزش
۳۰	آموزش و پرورش
۳۰	پرورش
۳۱	آموزش سازمانی
۳۲	عوامل مؤثر بر یادگیری
۳۲	آمادگی در یادگیری
۳۷	انگیزه و هدف
۳۷	تعیین نیازهای آموزشی
۴۱	شرایط و محیط یادگیری
۴۲	روش یادگیری فراگیر
۴۳	رابطه کل به جزء
۴۴	تمرین و تکرار
۴۶	قانون اثر
۴۷	فرایند یادگیری
۵۰	حافظه چیست؟
۵۱	مراحل شکل‌گیری و بازیابی حافظه

۵۱	حافظه حسی
۵۴	یادآوری
۵۴	بازشناسی
۵۵	حافظه کوتاه مدت یا فعال
۵۷	حافظه بلندمدت
۵۷	اقسام حافظه بلندمدت
۵۹	گنجایش و طول مدت نگهداری اطلاعات در حافظه بلندمدت
۶۰	فرایندهای حافظه
۶۱	یادآوری و فراموشی
۶۲	فراموشی هیجانی
۶۲	علل فراموشی اطلاعات در انواع حافظه
۶۶	سبک‌های یادگیری
۶۷	انواع سبک‌های یادگیری
۷۷	خلاصه فصل
۷۷	پرسش‌های فصل اول
۷۸	خودآزمایی ۱

فصل دوم: نظر به‌های یادگیری

۸۱	هدفهای رفتاری
۸۲	پیش‌سازمان‌دهنده
۸۳	مقدمه
۸۴	نظریه‌های رفتاری یادگیری
۸۵	نظریه‌های شناختی یادگیری
۸۵	نظریه شرطی‌سازی کلاسیک پاولف
۸۷	مثالی از شرطی شدن پاسخ‌گر در انسان
۸۸	خاموش شدن رفتار پاسخ‌گر
۸۸	تقویت و تقویت‌کننده
۸۸	بازگشت خودبخودی
۸۸	تعمیم و تمیز
۸۹	شرطی شدن در سطح بالاتر
۹۰	نظریه شرطی‌سازی ثراندایک
۹۰	قانون پاداش و قانون تنبیه
۹۰	عناصر همانند انتقال یادگیری
۹۱	نظریه کوشش و خطا
۹۱	قانون اثر
۹۲	قانون آمادگی
۹۲	قانون تمرین

۹۲ نظریه شرطی‌سازی کنش‌گر
۹۲ تقویت مثبت
۹۳ تعمیم و تمیز
۹۳ تقویت منفی
۹۴ تقویت رفتار کنش‌گر
۹۴ تقویت مثبت و تقویت‌کننده مثبت
۹۴ تقویت منفی و تقویت‌کننده منفی
۹۵ تنبیه
۹۵ خاموشی رفتار کنش‌گر
۹۵ بازگشت خودبخودی در شرطی‌سازی کنش‌گر
۹۶ تعمیم و تمیز محرک در شرطی‌سازی کنش‌گر
۹۶ محرک فراخوان و محرک تمیزی
۹۶ تعمیم محرک
۹۷ تعمیم پاسخ و تفکیک پاسخ
۹۷ نظریه پیاژه در یادگیری
۹۹ مرحله حسی - حرکتی
۱۰۲ مرحله پیش‌عملیاتی
۱۰۴ مرحله عملیات عینی
۱۰۷ مرحله عملیات صوری
۱۰۷ کاربردهای آموزشی نظریه رشد ذهنی پیاژه
۱۰۷ مراحل قضاوت اخلاقی از دید پیاژه
۱۰۹ نظریه یادگیری ویگوتسکی
۱۰۹ اهمیت فرهنگ و زمینه اجتماعی - تاریخی
۱۱۰ نقش زبان و درونی‌سازی
۱۱۰ گفتار اجتماعی یا گفتار بیرونی
۱۱۰ گفتار خودمحوارانه
۱۱۱ گفتار درونی
۱۱۱ مفهوم منطقه تقریبی رشد
۱۱۲ کاربردهای آموزشی نظریه ویگوتسکی
۱۱۲ نظریه رشد اخلاقی کلبرگ
۱۱۳ مراحل رشد اخلاقی کلبرگ
۱۱۳ اخلاق پیش‌قراردادی یا پیش‌عرفی
۱۱۴ اخلاق قراردادی یا عرفی
۱۱۵ اخلاق فوق قراردادی یا فراعرفی
۱۱۸ نظریه یادگیری گشتالت
۱۲۰ تعریف یادگیری در نظریه گشتالت
۱۲۰ تعریف بینش

۱۲۱	ویژگی‌های یادگیری از راه بینش
۱۲۱	ملاک‌های بینش در یادگیری گشتانی
۱۲۱	قوانین سازمان در نظریه گشتالت
۱۲۲	قانون طرح‌گرایی یا پراگماتیزم
۱۲۲	قانون شباهت
۱۲۳	قانون مجاورت
۱۲۳	قانون بستن یا تکمیل
۱۲۴	قانون ادامه خوب یا جهت مشترک
۱۲۴	قانون سادگی
۱۲۴	قانون شکل و زمینه
۱۲۵	کاربردهای آموزشی نظریه گشتالت
۱۲۵	نظریه یادگیری معنی‌دار
۱۲۶	مشمول‌کننده‌ها
۱۲۷	انواع مشمول‌کننده‌ها
۱۲۸	کاربردهای آموزشی نظریه یادگیری معنی‌دار
۱۲۸	پیش‌سازمان‌دهنده
۱۲۹	انواع پیش‌سازمان‌دهنده‌ها
۱۲۹	انگیزش و یادگیری معنی‌دار
۱۳۰	نظریه شناختی - اجتماعی
۱۳۱	یادگیری مشاهده‌ای
۱۳۱	تقویت جانشینی و تنبیه جانشینی
۱۳۲	مراحل یادگیری مشاهده‌ای
۱۳۳	مرحله به یادسپاری یا یادداری
۱۳۵	نظریه یادگیری اریکسون
۱۳۵	اعتماد در برابر بی‌اعتمادی
۱۳۶	استقلال در برابر شک و تردید
۱۳۶	ابتکار در برابر احساس گناه
۱۳۶	کوشایی در برابر احساس کهنتری
۱۳۷	احراز هویت در برابر سردرگمی
۱۳۷	صمیمیت در برابر انزوا
۱۳۷	زاینده‌گی در برابر بی‌حاصلی
۱۳۸	کمال در برابر نومیدی
۱۳۸	نظریه برونر در یادگیری
۱۳۸	مرحله حرکتی
۱۳۹	مرحله تصویری
۱۳۹	مرحله نمادی
۱۳۹	توالی مراحل رشد شناختی برونر

۱۴۰	کاربردهای آموزشی نظریه برونر
۱۴۰	نظریه خبرپردازی یادگیری
۱۴۰	نظام یاد
۱۴۱	نظریه ساختن گرایی
۱۴۲	شرایط یادگیری از نظر پیروان نظریه ساختن گرایی
۱۴۲	محیط‌های یادگیری پیچیده
۱۴۲	مذاکره اجتماعی (مشارکت اجتماعی)
۱۴۲	پهلوی هم نهادن وجوه چندگانه
۱۴۳	درک فرایند ساختن
۱۴۳	آموزش شاگردمحوری
۱۴۴	نظریه یادگیری سازمانی
۱۴۴	یادگیری فردی
۱۴۵	یادگیری گروهی
۱۴۵	یادگیری سازمانی
۱۴۷	سازمان فراگیر
۱۵۰	یادگیری الکترونیکی
۱۵۳	خلاصه فصل
۱۵۳	پرسش‌های فصل دوم
۱۵۴	خودآزمایی ۲

فصل سوم: روش‌ها و تکنیک‌های یادگیری پایدار

۱۵۸	هدف‌های رفتاری
۱۵۸	پیش‌سازمان‌دهنده
۱۵۹	مقدمه
۱۵۹	راهبردهای شناختی
۱۵۹	فراشناخت
۱۶۰	راهبردهای شناختی
۱۶۱	راهبردهای تکرار یا مرور: ویژه تکالیف ساده و پایه (غیرمعنی‌دار)
۱۶۱	تمرین پراکنده یا مطالعه با فاصله
۱۶۲	راهبردهای تکرار یا مرور ویژه تکالیف پیچیده
۱۶۳	راهبردهای بسط و گسترش معنایی: ویژه تکالیف ساده و پایه
۱۶۵	راهبردهای بسط و گسترش معنایی: ویژه تکالیف پیچیده
۱۶۶	راهبردهای سازمان‌دهی
۱۶۸	راهبردهای فراشناختی
۱۶۸	راهبردهای برنامه‌ریزی
۱۶۹	راهبردهای کنترل و نظارت
۱۶۹	راهبردهای نظم‌دهی
۱۶۹	یادگیرندگان راهبردی چه کسانی هستند؟

۱۷۱	روش پس‌ختمام یا روش پس‌خبا یا <i>PQ4R or PQRST</i>
۱۷۱	پیش‌خوانی یا <i>Preview</i>
۱۷۲	روش مردر
۱۷۴	روش آموزش دوجانبه
۱۷۵	روش مطالعه مشارکتی
۱۷۵	روش یادگیری مشارکتی
۱۷۵	ویژگی‌های روش یادگیری مشارکتی
۱۷۶	روش پرسیدن دوجانبه: مانزو و تغییر نقش مدرس و فراگیران
۱۷۶	الگوی یادسپاری
۱۷۸	تکنیک اتصال کلمه‌ای
۱۷۹	تکنیک یادگیری یادگیری
۱۸۲	الگوی یادگیری از شبیه‌سازی
۱۸۳	الگوی پیش‌سازمان‌دهنده
۱۸۳	معنی‌داری
۱۸۴	الگوی نگاره - کلمه
۱۸۶	الگوی پروژه‌ای
۱۸۶	یادگیری در حد تسلط
۱۹۲	اثر رایبن هود
۱۹۲	انتقال یادگیری
۱۹۶	خلاصه فصل
۱۹۶	پرسش‌های فصل
۱۹۷	خودآزمایی ۳
فصل چهارم: رشد و یادگیری	
۲۰۰	هدف‌های رفتاری
۲۰۰	پیش‌سازمان‌دهنده
۲۰۱	مقدمه
۲۰۲	رشد و یادگیری
۲۰۲	روان‌شناسی
۲۰۳	فلسفه تعلیم و تربیت
۲۱۰	اهمیت تربیت آدمی
۲۱۱	امکان تربیت آدمی
۲۱۳	رشد زبان و یادگیری
۲۱۷	منطقه تقریبی رشد و یادگیری
۲۱۸	رشد اجتماعی و یادگیری
۲۱۹	مراحل رشد و یادگیری
۲۲۱	مرحله از آغاز تولد تا یک ماهگی

۲۲۱	مرحله از یک تا هفت ماهگی
۲۲۱	مرحله هفت تا هجده ماهگی
۲۲۲	مرحله هجده ماهگی تا سه سالگی
۲۲۴	مرحله سه تا پنج سالگی
۲۲۵	مرحله پنج تا ده سالگی
۲۲۸	مرحله ده تا هفده سالگی
۲۲۹	مرحله هجده تا ۳۵ سالگی
۲۳۰	مرحله ۳۵ تا ۶۰ سالگی
۲۳۲	خلاصه فصل
۲۳۲	پرسش‌های فصل
۲۳۳	خودآزمایی ۴
۲۳۵	فهرست منابع
۲۳۹	پاسخ خودآزمایی‌ها

پیش‌گفتار

از آنجا که ارتقای کمی و کیفی نظام آموزش‌های علمی - کاربردی و اعتلای امر آموزش و پژوهش به عنوان یکی از راهبردهای اصلی آموزش عالی در توسعه کشور تبیین شده است، دانشگاه با هدف اصلاح هرم شغلی و تربیت نیروی انسانی ماهر در بخش‌های مختلف تأسیس گردیده است.

این دانشگاه با توجه به رسالت خود، مبنی بر آموزش و پژوهش در مرزهای فناوری و ایجاد اشتغال و همچنین به دلیل تفاوت ماهوی با آموزش‌های رایج دانشگاهی و بومی کردن دانش‌های منطقه‌ای، به منابع آموزشی در رشته‌های خاص نیاز مبرم دارد، لذا تألیف و انتشار جزوات کتب درسی تخصصی رشته‌های مختلف در دستور کار قرار گرفته است. انجام این امر در چنین سطح گسترده‌ای، کاری بس بزرگ و دشوار است که اراده و همتی بزرگ می‌طلبد.

مرکز آموزش‌های عالی آزاد و خاص دانشگاه جامع علمی - کاربردی با استعانت از خداوند بزرگ، همت و همکاری استادان، مؤلفان و دست‌اندرکاران، امیدوارند صاحب‌نظران و مدرسان در راستای حفظ، صیانت و توسعه نظام آموزش‌های علمی - کاربردی با پیشنهادهای سازنده خود ما را در ارتقای کیفیت علمی این جزوات و کتب، یاری دهند.

در اینجا لازم است از ریاست محترم دانشگاه، جناب آقای دکتر حسین پورعباس، معاونت آموزش، جناب آقای دکتر رجبعلی برزویی، رئیس مرکز آموزش‌های عالی آزاد و آموزش‌های خاص، جناب آقای مهندس علی معصومیان، اعضای محترم کمیته برنامه‌ریزی منابع آموزشی و انتشارات متشکل از رئیس کمیته، جناب آقای دکتر سید صاحب سادات حسینی، دبیر کمیته، جناب آقای محمدعلی صنعتی، و سایر اعضا، آقایان دکتر هادی تدین و دکتر ماشاءالله واشقانی فراهانی، که زحمات و هدایت‌های بی‌دریغ این عزیزان نقش مهم و اساسی در شکل‌گیری و چاپ این جزوات و کتب دارد و نیز از زحمات نویسنده محترم جناب آقای دکتر حسن عاشقی و همچنین سایر همکاران آقای دکتر عباسعلی ناصحی و خانم دکتر ژاله طاهری، مهران جورابلو، روح‌اله شاهسون، خانم خدیجه پالیزوان و الهام فیض‌آبادی تشکر می‌نماییم.

این جزوه به عنوان جزوه درسی فنون یادگیری پایدار در اختیار مدرسان و دانشجویان قرار می‌گیرد.

کمیته برنامه‌ریزی منابع آموزش و

انتشارات مرکز آموزش‌های عالی آزاد و

آموزش‌های خاص

مقدمه

دیویس و باتکین در کتاب "هیولایی زیر تخت" می‌گویند یادگیری مادام‌العمر روز به روز گسترش می‌یابد و در پاره‌ای از موارد جایگزین تحصیل دوران مدرسه می‌شود؛ چه بسا مکتب‌خانه‌های آینده نه مکتب (مدرسه) باشند و نه خانه. باید فرزندان و خودمان را برای یادگیری در محیط زندگی و کار آماده کنیم. در این فضای جدید آموزشی، تولید و مبادله دائمی دانش پایه اصلی رشد محسوب می‌شود. دلور در کتاب "آموزش برای قرن بیست و یکم" با مطرح کردن سؤال «چه نوع آموزشی و برای چه نوع جامعه‌ای؟»، اهمیت آموزش را اینگونه خاطر نشان می‌سازد که در هزاره سوم که دنیای تغییر و دگرگونی است، از یادگیری به عنوان کلید زندگی و آموزش پایه به عنوان گذرنامه زندگی یاد می‌شود و محروم بودن از آموزش به مثابه محروم بودن از ابزار اصلی زندگی امروزی، مهارت‌ها و درک لازم برای مشارکت در یک دنیای فناوری است. به عبارتی، در عصر کنونی یادگیری کلید ورود به جامعه دانش - محور است. بنابراین، تعلیم و تربیت مدرن و یادگیری یک وسیله ضروری برای اقتصاد جوامع قرن بیست و یکم محسوب می‌شود که تحت تأثیر سرعت جهانی شدن است. چنین استدلال‌هایی موجب شده است قرن بیست و یکم قرن آموزش و یادگیری نامیده شود. عصری که دانایی، مهم‌ترین شاخص توسعه یافتگی و بالاترین ثروت ملی محسوب می‌شود؛ یعنی اگر روزی منابع مادی و فیزیکی، منابع اصلی توسعه و پیشرفت ملت‌ها و کشورها محسوب می‌شدند، اکنون میزان سواد و دانش، وجود پژوهشگران و اندیشمندان و به‌طور کلی شاخص‌های بهره‌گیری از فناوری و اندیشه انسانی نماد اصلی رشد یا عقب‌ماندگی ملت‌ها و کشورها به حساب می‌آیند. در این رهگذر خانواده و آموزش و یادگیری در آن اهمیت بس روز افزونی پیدا کرده است.

همان‌گونه که بیان شد، در قرن حاضر، یادگیری در سطوح مختلف فردی، خانوادگی، اجتماعی و حتی جهانی نقشی حیاتی دارد. خانواده، نهادی در اجتماع است که در وحدت و کثرت نگرش‌های جوامع نقش ایفا می‌کند. تولید و خلق بینش مشترک در خانواده و فرزندان محصول مدیریت یادگیری در خانواده است. مدیر کسی است که منابع را با

به کارگیری برخی کارکردها در راستای نیل به اهداف هدایت می‌کند. مدیریت خانواده یعنی هدایت منابع خانواده در راستای رفاه خانواده به گونه‌ای که نیازهای افراد خانواده در تعامل با هم تأمین شود. خانواده به تنهایی نظامی آموزشی است که آینده هر کشوری در گروه مدیریت آن نظام آموزشی است. در کتاب حاضر ابعاد آموزشی خانواده مدنظر بوده و سعی شده است فرایند یادگیری با تعریفی جامع و مانع از یادگیری و نیز چگونگی حادث شدن یادگیری و عوامل مؤثر در پایدار ساختن آن در مراحل مختلف رشد انسان بر اساس نظریه‌های مختلف یادگیری تشریح شود، تا مبنای علمی برای مدیریت یادگیری در خانواده را فراهم نماید.

حسن عاشقی

تهران / زمستان ۱۳۹۲